
KONSERVATIV REGERING - MED KONSERVATIV OPPOSITION

RENÉ ANDERSSON

De upprepade mutskandalerna i Japan har försakat en politisk ommöblering. Det är förmodligen första gången någonstans en koalitionsregering bildas i fredstid där de ideologiska gränserna överbryggats. Då de tunga ministerposterna innehas av konservativa politiker är det dock svårt att tänka sig några socialistiska experiment – inte minst då kommunistpartiet saknar resurser sedan Moskva inte längre stöder det.

Inför det svenska valet 1976 hamrade borgerliga valarbetare in budskapet att det socialdemokratiska maktmonopolet var av ondo för landet. En förändring, vilken förändring som helst, vore en välgärning för medborgarna. Ett motsvarande budskap mötte de japanska väljarna inför valet till underhuset den 18 juli. Det Liberal Demokratiska Partiets (LDP) långa maktinnehav har medfört en moralisk förruttelse inom partiapparaten, inte minst uppenbarad i den långa rad av penning-skandaler som följt i ledande parti-företrädares kölvatten.

Den geografiska fördelningen av de japanska fämansvalkretsarna medför att landsbygdsbefolkningens röster väger relativt tyngre än storstadsväljarnas. LDP

RENÉ ANDERSSON är japanolog vid Sveriges ambassad i Tokyo och tidigare Tokyokorrespondent för *Veckans Affärer* och *Affärsvärlden*.

har följaktligen byggt upp en stark och stabil maktbas av småföretagare, risbönder, fiskare, apelsinodlare och hemmafruar samtidigt som man fått storföretagen att finansiera de dyra valkampanjerna. Genom att det största oppositionspartiet – från 1992 kallar de sig Social Democratic Party of Japan på engelska, men deras japanska namn *Shakaito* (Socialistpartiet) kvarstår oförändrat – i valet inte ställer upp med tillräckligt mycket kandidater för att kunna erhålla egen majoritet understryks LDPs roll som statsbärande parti. Övriga oppositionspartiets roll har sedan länge marginaliserats.

Val förväntades till hösten

I Japan som i England är det vanligt att premiärministern upplöser parlamentet och utlyser nyval vid en för partiet gynnsam tidpunkt. En lämplig tidpunkt

hade varit månadsskiftet oktober/november när Japan stått som värd för G7s toppmöte, lågkonjunkturläget planerat ut och dåvarande premiärministern Kiichi Miyazawa hade lagt fram ett nytt genomgripande förslag för s k politiska reformer, dvs en upprepning av det finansiella beroendet och ett nytt valkretssystem.

Förutsättningarna för en lugn och stilla politisk sommar förelåg således. Nationen var beredd att samla sig kring arbetet att agera den perfekta värden för stormakternas regeringschefer. Nationen har en säregen förmåga att sluta leden och visa upp den bästa *noh*-masken för omvärlden. Men lika stark och stabil som LDPs väljarbas är, lika svag och vinglig är partiets interna maktstruktur. LDP-fraktionernas interna maktkamp är kanske främsta anledningen till de ständigt återkommande mutskandalerna.

Mästaren framför alla andra på att bygga upp en fraktion var Kakuei Tanaka. Den grove snickarsonen från Niigata konstruerade den största fraktionen och tog över hjälmen som regeringschef från de mer elitistiskt inriktade fd studenterna vid Tokyo universitetet. Detta lyckotillstånd varade tills Lockheed Corp i ett utskottsförhör i den amerikanska senaten vidkände att man betalt ut jättelika mutor till Tanaka för att han skulle förmå flygbolaget ANA att inköpa Tri-Star-plan till sin flotta.

Manipulerar bakom scenen

Trots arrestering och förödmjukande rättegång behöll Tanaka en järnhand över sin fraktion. Utan Tanakas benägna bistånd hade t ex aldrig Yasuhiro Nakasone kunnat bli premiärminister. Tanaka drabbades dock av hjärnblödning och Noboru Takeshita kunde efter en maktkamp med Susumu Nakasone överta ledarskapet för fraktionen. Därmed kunde Takeshita installera sig själv som premiärminister. En lycka som varade tills det stod klart att Recruit Cosmos, ett fastighetsbolag, försökt köpa sig till en maktposition genom frikostigt utdelande av aktier före börsintroduktionen.

Även Takeshita tvingades gå, men precis som Tanaka behöll han kontrollen över fraktionen från skuggornas värld. Han verkar dock inte haft samma järnhand som sin företrädare. Gradvis splittrades fraktionen i två delar, en del som var lojal gentemot Takeshita och en del som styrdes av Shin Kanemaru, en man helt i Tanakas anda. Fraktionen splittrades slutligen i två, den ena ledd av Keizo Obuchi, Takeshitas handgångne man och den andra av Tsutomu Iwata, en portalfigur för Ichiro Ozawa, som var Kanemarus närmaste medarbetare.

Nya partibildningar

Hata/Ozawa nöjde sig inte med att utgöra en (mindre) fraktion inom LDP.

Med sina 34 ledamöter tågade man ut ur LDP och bildade ett eget nytt parti, Förnyelsepartiet. Det japanska namnet *Shinseito* för tankarna närmast till pånytt födda kristna. Miyazawa försökte desperat få in Hata i de traditionella fällorna genom att locka med utrikesministerposten som blev ledig när Michio Watanabes sjukdomstillstånd blev ohållbart.

I stället blev det Hata som, åtminstone indirekt, lyckades avsätta Miyazawa genom att stödja oppositionens mistroendeförklaring på försommaren. Därmed kom den politiska scenen att domineras av inrikespolitik, ett otacksamt ämne för LDP, istället för utrikespolitik. LDP framställer gärna sig själv som garanten för ett gott förhållande till den största avsättningsmarknaden för japanska exportprodukter – USA. Samtidigt målar partiet skickligt upp bilden av sig självt som den ståndaktige samurajen kämpande för att försvara de ineffektiva risbönderna mot utrikes konkurrens. I den följande valkampanjen ägnade LDP sig också mer åt att svartmåla alternativen än att presentera ett eget handlingsprogram för framtiden.

Hatas partibildning blev startskottet för andra LDP-politiker som var missnöjda med partiledningens sätt att hantera skandalerna. Masayoshi Takemura som inom LDP ansvarade för arbetet med den politiska reformeringen tog

ytterligare åtta parlamentariker med sig och bildade *Sakigake* – Pionjärerna. Därmed var LDPs komfortabla majoritet på 275 mandat bortsopad. Det krävs 256 för egen majoritet och innan valet skulle LDP sjunka till 222 ledamöter i underhuset. Överhuset förlorade man redan tidigare då förre socialistledaren Takako Doi hade sitt stora framgångsval 1990.

Redan tidigare hade en fd LDP-politiker och guvernör i prefekturen Kumamoto, Morihiro Hosokawa, bildat ytterligare ett parti *Nihon Shinto*, Japans Nya Parti, och förklarat att han tänkte ställa upp i nästa val till underhuset. Hans parti lyckades ta ett fåtal platser, utan några egentliga förberedelser, i valet till överhuset 1992. När sedan partiet fick in 20 av sina 22 kandidater i Tokyos stadsfullmäktige stod det klart även för strategerna inom LDP att Hosokawa var en starkare kraft än man räknat med. Skillnaderna mellan dessa partier och LDP i policyfrågor är minimal, istället handlar det om en offentlig tvagning av den allt smutsigare mutbyken. LDP stod alltså inför uppgiften att ta sig an tre nya oppositionspartier, alla lika konservativa som LDP själv.

Även om Miyazawa tvingades avgå som partiordförande några dagar efter valutgången, blev resultatet inte särskilt nedslående för LDP. Trots att man drev en valkampanj på defensiven ökade man *de facto* styrkan i parlamentet med ett

Parti	1990	Valstyrka	Nyvalda	Omvalda	Totalt
LDP	275	222	26	197	223
Socialisterna	136	134	5	65	70
Förnyelsepartiet	0	36	19	36	55
Komeito	45	45	26	25	51
Japans Nya Parti	0	0	35	0	35
Kommunisterna	16	16	3	12	15
Demokratiska Socialister	14	13	1	14	15
Pionjärerna	0	10	4	9	13
Socialist Alliansen	4	4	0	4	4
Partioberoende kandidater	21	15	15	15	30
Borgerliga ledamöter	331	324	121	278	388
Totalt	511	495	134	377	511

mandat, förvisso oväsentligt i kommande regeringskamp men med ett visst symboliskt innehåll. I stället har vänstern som politisk kraft försvunnit från scenen. Socialistledaren Sadao Yamahana, som personligen ligger något till vänster om partiets mittfälla, har ansträngt sig att placera partiet i mittfältet, men samtidigt har konturskillnaderna mellan hans parti och LDP suddats ut. Väljarkårens dom blev hård och brutal, partiet så gott som halverades.

Yamahanas politiska framtid är trots detta ännu inte avgjord, i Japan är det annars vanligt att ledande personer tvingas ta sitt ansvar genom att avgå. Eftersom han ansvarar för de politiska reformerna i den nya koalitionsregeringen har han fått en chans till politisk

comeback. Han spelar emellertid ett högt politiskt spel, misslyckas han kan de konservativa regeringsbröderna vara någorlunda säkra på att Socialistpartiet försvinner från den politiska arenan. Tidigare ansågs partiet inte riktigt rumsrent eftersom man krampaktigt vidhöll flera toksocialistiska idéer, bl a ansåg man länge att Kim Il Sung var den enda legala representanten för det koreanska folket. Yamahana har rensat ut en massa barlast av denna typ.

Kritiken kommer från höger

I den koalitionsregering som tillträdde den 9 augusti fick förvisso Socialistpartiet flest ministerposter, sex stycken. Ingen av posterna betraktas som tung, möjligen med undantag för Yamahanas

nyinrättade taburet. Historiskt sett är det förmodligen första gången någons som en koalitionsregering bildats i fredstid där de ideologiska gränserna överbryggats, men när de tunga ministerposterna besatts av konservativa politiker med lång erfarenhet är det svårt att föreställa sig några socialistiska experiment från den nya Hosokawa-ministären. Tveklöst är däremot att denna ministär endast kommer att angripas från ett håll – höger. Det lilla kommu-

nistpartiet saknar resurser när kranarna i Moskva stängts. LDP är uppenbarligen ovan vid sin nyfunna roll som oppositionsparti, ingen av partiets ledamöter i parlamentet har varit med om att bedriva oppositionspolitik. Partiets nye ordförande, Yohei Kono, har på kort tid visat stor lärtighet. I ett land känt för sin dragning till harmoni och consensus finns det plösligt ett nytt röstläge i den politiska demagogin.